

Дипломатія на вимогу

Європа діє неузгоджено в переговорному процесі щодо України. Успішна стратегія має прояснити три основні аспекти.

Минуло понад 100 днів «американських гірок» з Дональдом Трампом на посаді президента США, а європейські держави, схоже, так нічому й не навчилися. Формат «Веймар плюс», що складається з Німеччини, Франції, Польщі, Великої Британії, Італії, Іспанії, ЄС та України, висунув розумну пропозицію: 30-денне припинення вогню, що мало б започаткувати мирні переговори.

Вибір між припиненням вогню з подальшим початком переговорів або – якщо Росія відкине пропозицію – скоординованим посиленням санкцій з боку Європи і США від самого початку поставив Володимира Путіна перед справжньою дилемою. Або він приймає пропозицію, і Європа досягає своєї головної мети – перемир'я, або відмовляється, і Європа та США знову об'єднуються проти Росії.

Однак Путіну вдалося спритно вийти із ситуації, несподівано запропонувавши прямі переговори з Україною. Провал європейської ініціативи ще раз показує, наскільки неспідготовленою Європа виявилася під час вступу в переговорний процес із Росією. Створення групи «Веймар плюс» було важливим першим кроком, але для досягнення успіху необхідно зробити ще кілька.

Коли в справу вступають такі гравці, як Дональд Трамп і Володимир Путін, наявності одного дипломатичного формату вже недостатньо. Обидва вони в змозі – або в силу свого режиму, або в силу своїх особистісних якостей – здійснювати різкі розвороти і відразу здавати позиції, тим самим різко змінюючи будь-яку ситуацію на переговорах.

Саме так сталося цього тижня і призвело до провалу європейської пропозиції. Це демонструє слабкі сторони підходу, який досі майже завжди ґрунтувався на спонтанних зустрічах. Європі потрібна довгострокова стратегія переговорів з Росією, Україною та США.

Насамперед це означає внутрішньоевропейський діалог і чітке визначення власних позицій. Коаліція «Веймар плюс» має зберегти формат, але в довгостроковій перспективі стати більш стійкою.

Щоб європейці змогли відстояти свої позиції в процесі мирних переговорів, ініційованому Дональдом Трампом, їхня стратегія переговорів має враховувати три ключові аспекти.

По-перше, необхідний спільний аналіз конфлікту на всіх відповідних рівнях.

По-друге – і це дуже важливо – держави, що входять до «Веймар плюс», мають узгодити між собою, якою має бути європейська мета після закінчення переговорів.

По-третє, слід домовитися про спільний процес ведення переговорів: діяти узгоджено – з чіткими механізмами координації, фіксованими процедурами та необхідною спадкоємністю в реалізації стратегії.

*Зосередженість
виключно на війні Росії
проти України не дає
змоги побачити інші
аспекти конфлікту Росії
та Заходу*

Що стосується першого кроку – спільного аналізу – то він допомагає Європі розширити свій погляд на речі. Зосередженість виключно на війні Росії проти України не дає змоги побачити інші аспекти конфлікту Росії та Заходу. Адже існують ще два рівні конфлікту: між Росією і Європою, де на порядку денному стоїть питання про європейський порядок безпеки. Нарешті, існує конфлікт між Росією і США, де європейська безпека також відіграє роль, але не єдиною, – тут додаються аспекти стратегічної стабільності, такі як ядерне стримування і глобальний баланс сил.

Цілі Росії в Україні та за її межами в багатьох відношеннях є проблематичними, нелегітимними з погляду міжнародного права і ведуть до такого світового порядку, який не тільки є немислимим для Європи, а й украй незручним. Проте має сенс структурувати конфлікт Росії із Заходом на трьох рівнях. Такий підхід не тільки допомагає виробити власну європейську стратегію, а й підкреслює ризики, що їх спричинять виключно російсько-американські переговори. Водночас він підкреслює реальні шанси Європи

вплинути на успіх цього процесу.

ЄС може відіграти головну роль у визначенні майбутнього місця України в Європі, поступово наповнюючи змістом обіцянку про вступ. При цьому європейсько-українські зусилля зі зміцнення оборонного потенціалу та оборонної промисловості можуть обмежити спроби Росії поступово позбавити Україну суверенітету. Кроки зі зміцнення європейської оборони матимуть довгостроковий ефект на російські міркування. Нарешті, режим європейських санкцій також відіграватиме важливу роль у переговорах. Нормалізація економічних відносин між США та Росією значно втратить у ціні, якщо Європа не візьме в ній участі і, отже, залишиться значно менш привабливою для Росії.

По-друге, спираючись на аналіз трьох рівнів конфлікту та виявлені європейські важелі, держави формату «Веймар плюс» мають прояснити для себе, чого конкретно вони хочуть домогтися в можливому переговорному процесі. Досі цілі Європи та України визначалися переважно в негативних термінах: дуже точно відомо, чого не хочуть – але набагато менше відомо, чого хочуть. Ця стратегічна мета не має озвучуватися публічно, але вона має існувати як надійна основа всередині формату: як орієнтир для всіх дипломатичних форумів, у яких беруть участь європейські гравці.

*Питання, які необхідно
покласти на стіл
переговорів, виходять
далеко за рамки
можливих
територіальних
компромісів та їхньої
політичної
інтерпретації*

Це означає жорсткі суперечки і важкі рішення. Питання, які необхідно покласти на стіл переговорів, виходять далеко за рамки можливих територіальних компромісів та їхньої політичної інтерпретації. Йдеться також про майбутню військову міць України, можливе розгортання військ (у країні та сусідніх державах), а також про відновлення та його основи, включно зі вступом до ЄС і використанням заморожених російських активів у Європі.

У світлі поточної ситуації на полі бою і нестабільної ролі США в цих дебатах європейцям уже слід розглянути можливі компроміси і визначити загальні червоні лінії. А оскільки всі сторони, що беруть участь, є демократичними державами, населення яких має підтримати цей компроміс, було б корисно вже зараз розробити відповідну комунікаційну стратегію, щоб підтримати Україну в довгостроковій перспективі з погляду Європи.

По-третє, глави держав та урядів країн групи «Веймар плюс» мають

призначити спеціальних представників для переговорного процесу. Вони повинні мати прямий доступ до відповідних урядових центрів, мати можливість виступати від імені своїх країн і, таким чином, бути в змозі постійно розвивати спільну європейську переговорну стратегію. Як показав минулий тиждень, цей процес не є чітко структурованим. Як і слід було очікувати, адміністрація США ініціювала низку частково непов'язаних між собою перемовин з різними учасниками і з різними порядками денними, не усвідомлюючи всієї складності процесу.

Три рівні конфлікту, описані вище, означають, що деякі аспекти будуть обговорюватися в невеликих форматах між Росією та Україною, тоді як інші питання, найімовірніше, будуть обговорюватися між Вашингтоном і Москвою. Група «Веймар плюс» не братиме участі за всіма столами переговорів, але завдяки великій кількості залучених держав вона, принаймні, зможе впливати на всі ключові рішення. Крім спільного бачення, це вимагає тісної координації. Загальний, постійно оновлюваний рівень інформації має стати основою для механізмів адаптації, гнучкості та розстановки пріоритетів. Переговорний процес залишатиметься динамічним. Звичайна європейська дипломатія на найвищому рівні, звісно, не зможе реагувати достатньо швидко та рішуче.

Різноманітність європейської коаліції може також стати її сильною стороною. Під час переговорів буде важливо встановити довірчі відносини з усіма учасниками – не тільки російськими. Однаковою мірою це стосується США і європейських країн, які менш активно беруть участь у переговорному процесі.

Таким чином, зміцнення власних позицій у Європі аж ніяк не гарантує успіху переговорів. Занадто багато невизначеностей – і не останньою чергою питання про те, чи готова Росія взагалі вступити в серйозні переговори. Проте якщо група «Веймар плюс» хоче відіграти вирішальну роль у забезпеченні того, щоб майбутній компроміс було досягнуто тільки на основі європейських та українських інтересів, то для цього буде потрібно дещо більше, ніж спроба примусити до припинення вогню порожніми погрозами.

Крістос Каціоуліс

Відень

Крістос Каціоуліс (Christos Katsioulis) керує Регіональним офісом "За співпрацю та мир" представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) у Відні. До того він працював в Лондоні, Афінах та Брюсселі, а також упродовж п'яти років був експертом з питань зовнішньої політики й політики безпеки відділу Аналізу міжнародної політики Фонду. Вивчав політологію та історію в університетах у Трірі та в Салоніках.

